

Lagerbladet

Ö S T H A M M A R

En tidning till alla hushåll i Östhammars kommun från Svensk Kärnbränslehantering AB

Nr 2 • 2013

Tuffa tjejer på hästryggen

Sid 12–14

Ett budskap till framtiden

Sid 6–9

Sigyn tackar för sig

Sid 15–17

10 år med Lagerbladet

Sid 3–5

Att träffa rätt med orden

Ord är viktiga. Hur vi säger något och vad vi säger påverkar människor runt omkring oss. Min yngsta dotter har den här våren överösts av reklam inför gymnasievalet. Vi skrattade gott åt gymnasiet som lockade med ”mindre kreativa grupper”. Nästan lika roligt var det när ett annat gymnasium berättade att: ”Alla utvecklas av misstag, även vi lärare”. Vad de egentligen menade var nog att alla lär sig av sina misstag.

Missförstånd uppstår så lätt. I julas var jag i Dalian i Kina och fick uppleva den värsta formen av språkförbistring. I ett land där både skriftspråket och det talade språket skiljer sig så oerhört från vårt eget kan det bli nästan omöjligt att ta sig fram. Inte ens teckenspråket fungerar alltid. Enkla tecken som tummen upp för att lifta eller för att visa att något är bra kan betyda något helt annat någon annanstans i världen.

Tänk dig då att du dessutom ska försöka föra över information 500, 1 000 eller ända upp till 100 000 år in i framtiden. Det här problemet funderar SKB och våra systerorganisationer runt om i världen på. Några lösningar finns inte ännu men många kreativa förslag har varit uppe till diskussion. Ibland så kreativa att det är lätt att dra lite på mungiporna.

Men kanske krävs det många galna idéer för att hitta en riktigt bra. Nasa funderade länge och väl innan man skickade med Voyager 1 och 2 vad som kallats en flaskpost rakt ut i universum. Resultatet blev en guldpläterad kopparskiva med bilder och ljud om mänskligheten. Hur skivan ska spelas förklaras med binära tal och symboler för främmande rymdvarelser som kan tänkas hitta den i en avlägsen framtid.

För egen del tror jag att det är viktigt att inte stirra sig blind på 100 000-årsperspektivet. Det använda kärnbränslets farlighet avtar med tiden och informationen till mer närliggande generationer är minst lika viktig. Läs mer om arbetet med informationsbevarande på sid 6–9.

Lagerbladet kommer säkerligen inte att överleva i 100 000 år. Men vi har klarat de första tio. Jag har bara varit med på resan i ett av de åren och tvingades ta hjälp av både vår flitige fotograf Lasse Modin och vår förra redaktör Moa Lillhonga-Åberg för att blicka bakåt. Läs Moas ord och titta på Lasses bilder på följande sidor.

Trevlig läsning och trevlig sommar! I höst hoppas jag att vi ses på vårt nya kontor i Östhammar.

Eva Nevelius, redaktör

Lagerbladet är Svensk Kärnbränslehantering AB:s externa informationstidning. Den vänder sig i första hand till kommun- och invånarna i Östhammars och Oskarshamns kommuner, där SKB har anläggningar. Tidningen ges ut i två lokala editioner, en för varje kommun, tre–fyra gånger per år.

Lagerbladet delas ut till alla hushåll och fastighetsägare i Östhammars kommun, cirka 2 000 hushåll i Tierps kommun och cirka 700 hushåll i Uppsala kommun. Övriga kan gratis prenumerera på Lagerbladet.

Grafisk formgivning:
Selander Production AB,
Östhammar
Tryck: Wikströms Tryckeri AB,
Uppsala

Om du har frågor om SKB:s verksamhet i din kommun, ring 0173-883 00.

Redaktion

Eva Nevelius, Östhammar
Inger Brandgård, Stockholm
Anna Wahlstéen, Oskarshamn

Kontakt

Eva Nevelius
SKB, Norra Tullportsgatan 3,
742 31 Östhammar
Telefon 0173-883 67
eva.nevelius@skb.se
www.skb.se/lagerbladet

Ansvarig utgivare

Eva Nevelius

Huvudkontor

SKB, Box 250, 101 24 Stockholm
Telefon 08-459 84 00
www.skb.se

ISSN 1651-8683

Omslagsbild:
Tyra Höglund
på hästlekis vid
Gimo ridklubb.

Foto Lasse Modin

Vi tar hand om det svenska radioaktiva avfallet på ett säkert sätt

Svensk Kärnbränslehantering AB – SKB – grundades på 1970-talet av kärnkraftsföretagen. Det är SKB:s uppdrag att ta hand om Sveriges radioaktiva avfall på kort och lång sikt för att skydda människor och miljö. SKB har cirka 500 anställda.

Här finns SKB:

Forsmark/Östhammar

- Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall – SFR
- Kärnbränsleförvaret planeras
- Utbyggnad av SFR planeras
- SKB Näringslivsutveckling AB

Stockholm

- Huvudkontor
- SKB International AB

Oskarshamn

- Mellanlagret för använt kärnbränsle – Clab
- Kapsellaboratoriet – centrum för utveckling av inkapslingsteknik
- Äspölaboratoriet – forskningsanläggning för geologisk slutförvaring av kärnavfall
- Inkapslingsanläggning planeras
- Kapselabrik planeras
- SKB Näringslivsutveckling AB

Foto Eilina Meuller

Fotografen berättar

Text Moa Lillhonga-Åberg

Tusentals andra har han förevigat med sina kameror. Många gånger med lock och pock, ibland till och med lätt tvång. Självt underkastade han sig motvilligt när Eilina Meuller fick uppdraget att fotografera fotografen själv. "Det blir väl en liten bild", hoppades han.

Fotografen Lasse Modin, Uppsala, har fotograferat för Lagerbladet Östhammar under alla tio åren. Alla "stora" fotojobb har varit Lasses och bland alla uppdrag har ett varit konstant: Omslagsbilden. Mellan uppdragen att skildra borrarningar, djur, natur, besökare, anställda, tekniska detaljer, stenar, vatten, mossor, blommor, provtagningar och väder har han osaligt snabbt runt för att hitta fler motiv.

– Jag har fått vara med på en fantastisk resa med SKB, säger han. Den undersökning som SKB har gjort på plats i Forsmark är unik och som arbetsplats annorlunda. Naturmiljön är enastående och den har lockat mig. Men samtidigt är det ju människorna och deras samlade kompetens som fascinerat. Jag har mött många kunniga människor som har haft mycket att berätta – och gjort det med stor öppenhet. Roligt har det också varit, speciellt träffarna med närboende.

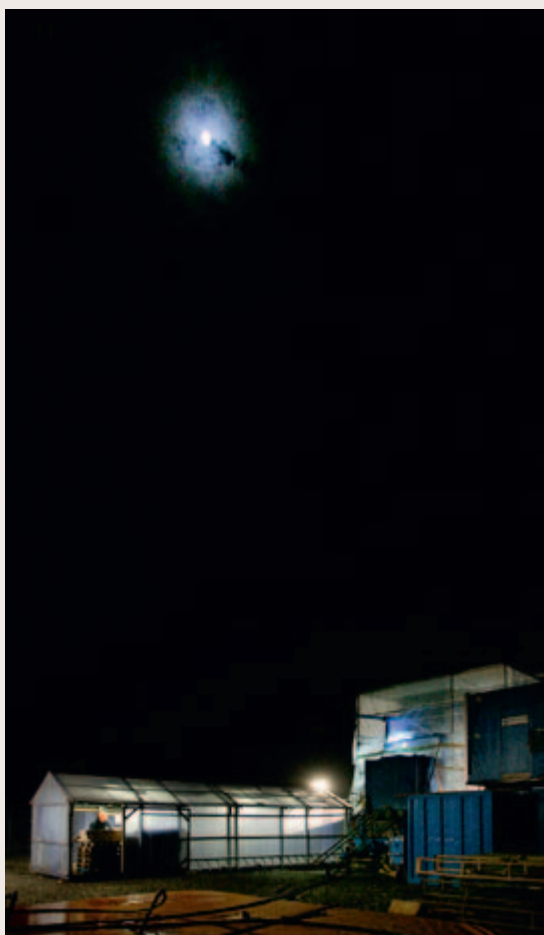
Lasse kan prata länge om sitt mångåriga arbete som skildrare av SKB:s arbete. Men vi lämnar orden, han har redan berättat det mesta för Lagerbladets läsare genom sina bilder. Med sin kamera har han kravlat genom blöta mossor, klättrat högt och lågt, halkat på isar, pulsat genom snödrivor, famlat i mörker och hasat under jord. En gång tvekade han; att sätta sig i en tvåsitsig helikopter utan dörr för att flygfotografera under många timmar. Men han klev in och tog över 800 bilder! Här några av Lasses bilder från tio år med Lagerbladet.

Nytt kontor tar form

Under 2013 tar SKB ytterligare ett steg och flyttar in i ett nytt kontor i Östhammar. Bosse Nirvin, som i vanliga fall arbetar för SKB International, gjorde ritningarna inför ombyggnationen av det före detta Stadshotellet i Östhammars tätort. SKB:s Östhammarskontor kommer att ha ett 40-tal arbetsplatser när allt är klart.

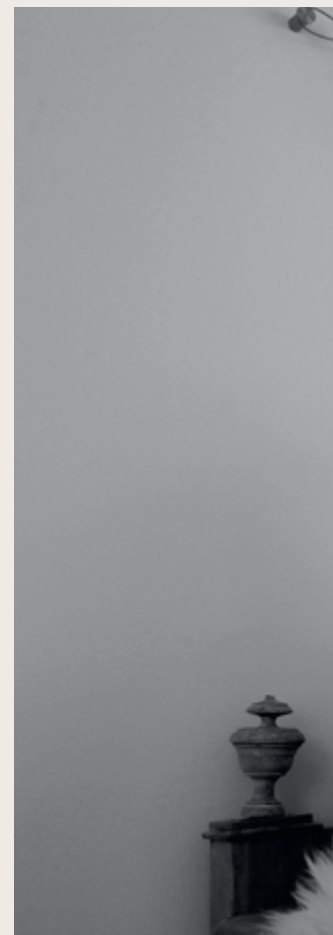
Lagerbladet 1/2013

Borrning i månens sken

När berget i Forsmark undersöktes om det skulle vara en lämplig plats för det svenska kärnavfallet, gick borrar maskinerna dygnet runt. Drygt 18 kilometer kärnborrhål borrades och ur dem togs 16 348 meter borrhår upp. Varje millimeter av dem synades, undersöktes och värderades innan domen föll: Ja, berget i Forsmark har utmärkta kvaliteter för att härbärga det använda kärnbränslet. Det var en slutsats som ännu var avlägsen när Lagerbladet under sitt första utgivningsår gjorde studiebesök på en borrarplats i månens sken.

Lagerbladet 3/2003

Roligt på jobbet

Ämnet må vara seriöst men man kan ha roligt ändå ... Varje år besöker tusentals personer SKB:s slutförvar för kortlivat radioaktivt avfall – SFR i Forsmark. SFR togs i drift 1988 och en utbyggnad planeras. Här ligger driftavfall från det svenska kärnenergiprogrammet, här finns också radioaktivt avfall från industri och forskning. Inger Nordholm har guidat ett oräkneligt antal grupper i berget. Det är ett roligt jobb för det mesta och ibland riktigt roligt – här skrattar hon tillsammans med Ola Wahlström från Öregrund på besök i februari 2008.

Lagerbladet 1/2008

Världspolitiker på grönbete

Hans Blix, välkänd aktör på den internationella scenen som bland annat tidigare chef för FN:s atomenergiorgan IAEA, drar till sitt sommarbete på Gräsö. Det är högsommar 2003 och Hans Blix har precis avslutat uppdraget som chef för FN:s vapeninspektörer i Irak. En del av inspektionsrapporterna ligger på cykelkärnan. Inspektörerna fann inga kärnvapen, något som inte uppskattades av Bush-administrationen. USA valde att ändå anfalla Irak. Trots den politiska hetluften och den upphetsade samtals-tonen hade Hans Blix tid för Lagerbladet som träffade en avspänd 75-åring som sade sig kanske pensioneras vid 80. Nu har Hans Blix fyllt 85 och han är fortfarande aktiv föredrags-hållare och efterfrågad expert inom internationell och konstitutionell rätt.

Lagerbladet 2/2003

En puss för pappa

Det hänger på människorna. SKB är ett företag som arbetar med avancerad teknik och ägnar sig åt försök och forskning på hög nivå. Men till syvende och sist är det ändå människor allting handlar om. I dag arbetar cirka 500 personer på SKB – på de tre orterna Forsmark, Stockholm och Oskarshamn. De pendlar till jobbet, långt eller kort. De är unga och de är äldre. De är män och de är kvinnor. De är mammor och pappor. En av papporna är Niklas Heneryd, miljövetare, som bor i Gävle. När han var pappaledig med lille Terje tog Lasse Modin en uppskattad bild av honom och äldre sonen Egil. Niklas blev en i raden av många människor som Lagerbladet presenterat genom åren.

Lagerbladet 2/2010

Vinnare

I förra numret av Lagerbladet utlyste vi en tävling där våra läsare fick säga vad de tyckte om Lagerbladet eller komma med tips till redaktionen. "Vacker layout och fina bilder gör Lagerbladet extra attraktiv" var en av de synpunkter vi fick. Något som inspirerade oss till det här bildreportaget.

Vi har också dragit fem vinnare bland dem som skrev in till oss. De fem är: Jonas Nohldén, Uppsala, Lena Björn, Östhammar, Ulrika Lundeborg Jönsson, Öregrund, Sven Olof Eriksson, Strängnäs, och Yvonne Berger, Lövestabruk.

En termos och ett badlakan kommer med posten. Vi återkommer med fler "önske-reportage" i kommande nummer av Lagerbladet.

TÄVLING

Kommer arkeologer om tiotusentals år att förstå vad vi skriver?

Med information till framtiden

Text Inger Brandgård Illustrationer Stig Unge

Hur ska vi informera framtida generationer om att det finns ett kärnbränsleförvar djupt nere i underjorden? Det är en fråga som Sverige och många andra länder söker svar på.

Problemet med att föra över information om det radioaktiva avfallet till människor långt in i framtiden har engagerat oss under flera år, för någon enkel lösning finns inte. Det är svårt att föreställa sig hur samhället i Sverige och i övriga världen ser ut om tiotusentals år. Kommer de att förstå något av dagens språk? Kommer de över huvud taget att kommunicera med bokstäver? Eller veta vad radioaktivt avfall är?

När Kärnbränsleförvaret försluts, någon gång mot slutet av detta århundrade, ska det vara så säkert att det kan lämnas

oövervakat. Syftet med att bevara information om det på lång sikt är att möjliggöra för kommande generationer att fatta beslut baserade på kunskap, om de skulle vilja återta det använda kärnbränslet. Men även för att undvika skada vid oavsiktligt eller avsiktligt intrång.

Det senaste initiativet från SKB för att komma närmare en lösning är projektet Informationsbevarande efter förslutning av Kärnbränsleförvaret, som startade 2011.

Varför har SKB startat detta projekt?

– Vi behöver reda ut vem som har ansvaret för att bevara informationen, SKB kom-

mer ju att upplösas när Kärnbränsleförvaret har förslutits. Vi vill också ta fram ett förslag till handlingsplan, berättar Sofie Tunbrant, projektledare på SKB.

Det handlar bland annat om vad, var och hur informationen ska bevaras och av vem, för vem och över vilka tidsramar.

Det finns inga myndighetskrav på informationsbevarande på mycket långt sikt, men under samråden för slutförvarsanläggningen framförde bland annat Östhammars kommun önskemål om att lyfta frågan igen.

Hur kommer ni vidare?

– Vi har gått igenom arbete som gjorts tidigare och har lagt ut forskningsuppdrag om bland annat arkeologisk förståelse och språkutveckling på Linnéuniversitetet och Lunds universitet. Och så samarbetar vi internationellt, säger Sofie.

SKB har ett samarbetsavtal med vår motsvarighet i Frankrike, Andra, som kommit längst i Europa. Andra måste nämligen redovisa en plan för informationsbevarande i sin tillståndsansökan om att få bygga ett slutförvar. Ansökan ska lämnas in 2015.

Sedan 2010 ingår SKB dessutom i en internationell grupp där deltagare från tolv länder diskuterar hur informationsöverföringen kan gå till. Projektet drivs av OECD:s kärnenergi byrå, NEA.

Vad har gruppen kommit fram till hittills?

– Vi diskuterar informationsbevarande över olika tidshorisonter – från 100 till 100 000 år – och tror bland annat på att skapa en stor databas där varje land kan söka information efter sitt speciella behov. Databasen kan liknas vid en meny där man kan komponera sin egen middag genom att välja bland olika förrätter, varmrätter och efterrätter. Vi jobbar nu med att ta fram många olika recept, berättar Sofie.

Databasen är ett sätt att sprida information om forskningsrapporter, projekt, intressanta artiklar med mera under kanske de närmaste hundra åren. På mycket lång sikt måste man använda sig av andra metoder. (Läs mer i artikeln härintill).

Har länderna nått en samsyn på hur bevarandet av information kan gå till?

– Nej, inte annat än att vi är överens om att vi har en lång väg kvar och att alla måste jobba vidare, säger Sofie och tillägger att ju fler ställen informationen bevaras på desto bättre.

Ett fyrverkeri till minne av Kärnbränsleförvaret.

Ceremonier och sprängladdningar

På en workshop i Paris i höstas presenterade de deltagande kärnavfallsländerna i OECD/NEA:s projekt förslag på hur man kan varna för slutförvar i underjorden.

Arkeologiprofessor Cornelius Holtorf från Linnéuniversitetet menade att det är viktigt att göra frågan spännande. Från USA höll man med och föreslog att man skulle kunna bygga in explosioner i berget! Förslaget kom efter att man tittat på om stenar som satts upp för att varna för tsunamier i Japan haft någon effekt. För att de ska få avsedd verkan krävs att det återkommande händer något dramatiskt.

– Information på stenarna har tagits på allvar där kunskapen har bevarats i det

kollektiva minnet, genom att någons farmors farmor faktiskt har varit med om jättevågor kopplat till stenarnas placering, säger Sofie Tunbrant, projektledare på SKB.

Prästerskap

Från Frankrike kom förslag om att skapa traditioner kring frågan, till exempel ceremonier liknande utdelningen av Nobelpriset. Man skulle också kunna skapa en sorts ”kärnavfallens prästerskap”. Religioner har ju bevarats under mycket lång tid och om man skapar grupper som får en förmån för att likt präster förvalta och sprida informationen, kan den möjligen bevaras utan att förvanskas allt för mycket.

Ytterligare idéer som diskuterades var för länderna gemensamma arkiv/bibliotek och att göra regelbundna mätningar av något i omgivningen vid slutförvaren efter att de har förslutits.

– Det viktiga skulle då inte vara själva mätningen, utan uppdraget som är kopplat till förvaret. Ungefär som i tv-serien *Lost*, där en kod måste slås in vid bestämda tidpunkter, säger Sofie och skrattar.

Prototyp

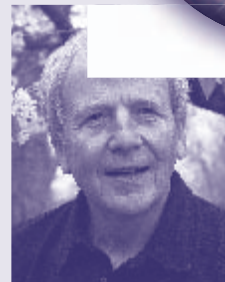
Franska Andra har redan tagit fram en modern variant av Rosettastenen, som var av avgörande betydelse för uttolkningen av hieroglyferna. Det är en prototyp på en mycket hållbar safirplatta i vilken mikroskopiskt liten text är ingraverad. Plattan har en livslängd på en miljon år och målgruppen är kanske främst framtida arkeologer. Men språket då?

– Tja, kanske kan man skriva samma mening på en rad olika språk och sen lägga med detta som ett sorts lexikon, föreslår Sofie Tunbrant.

Safirplattor kan antingen grävas ner vid förvaren och/eller placeras i olika arkiv runt om i världen.

Läs mer om bland annat språkets historia och arkivering i Lagerbladet nr 1, 2011, skb.se/lagerbladet (under Tidigare nummer)

OECD/NEA:s projektsida:
oecd-nea.org/rwm/rkm

Stig Unge, bosatt i Bolka i Östhammars kommun, har en bakgrund som journalist.

Men han är också illustratör. Här har han tolkat våra artiklar om hur information till framtiden om Kärnbränsleförvaret skulle kunna se ut.

Dessutom bidrog Stig Unge med en egen idé. Han funderade på om månen skulle kunna vara en plats där en visningsapparat kunde fungera oerhört länge. Kanske någon form av atomur som tänds upp en viss tid vart hundra år för att upplysa om hur lång tid som har gått och samtidigt talar om slutförvarets position.

Intressant som tankeexperiment men invändningar finns förstås. Möjligen blir det aningen trångt om alla länders förvar ska finnas med så småningom? Och vill någon verkligen se månen på det här viset?

Läs mer ►►

De låter historien kasta nytt ljus på framtiden

Text Anna Wahlstéen Foto Curt-Robert Lindqvist

Kan vi använda historien för att förstå framtiden? Skulle historien då också kunna hjälpa oss att hitta sätt att föra information om ett kärnbränsleförvar vidare till kommande generationer? Ja, visst kan den det, menar arkeologiforskarna Cornelius Holtorf och Anders Högberg från Linnéuniversitetet, som nu genomför projektet Ett hundra tusen år bakåt och framåt i tiden – arkeologi möter kärnbränsleförvaring.

Egentligen handlar projektet som de två forskarna Anders Högberg och Cornelius Holtorf vid Linnéuniversitetet driver, om en omöjlig uppgift: att hitta sätt att bevara information om Kärnbränsleförvaret hundratusen år framåt i tiden.

Som arkeologer är de visserligen vana

att hantera långa tidsrymder. Det är inte första gången de försöker skapa sig en bild av hur människor i en annan tidsperiod levde, verkade och kommunicerat. Men vanligtvis handlar det om människor som levde för länge sedan – den här gången handlar det om människor i framtiden.

– Arkeologi är ett viktigt redskap för

att förstå samtiden, menar arkeologiprofessor Cornelius Holtorf. Genom att förstå hur vi i dag tänker om det förflutna kan vi bättre förstå hur vi kan tänka om framtiden också.

Det har kläckts en mängd goda idéer världen över om hur vi kan kommunicera med framtida generationer: monument,

markörer och hemliga sekter. Kanske skulle vi skriva ner något och bevara i arkiv? Jovisst går det, så länge arkiven fungerar och så länge någon tar hand om dem. En cd-skiva kan räcka ett tag, ett papper kan överleva lite längre. Men i hundratusen år kan ingen garantera att det finns kvar.

– Om vi försökte komma på ett sätt att förmedla kunskapen hundratusen år framåt i tiden, kan vi vara säkra på en sak: att vi kommer att misslyckas. Därför har vi inte lovat att göra det, vi har i stället lovat att vi ska problematisera frågan och väcka den till liv inte bara för ingenjörerna, utan även för oss inom kulturarvssektorn, säger Cornelius Holtorf.

Bredda perspektiven

Men hur gör man då, när man som dessa båda herrar, tar sig an en omöjlig uppgift? Ja, praktiskt går det ju inte att hantera, så det får bli ett teoretiskt angreppssätt. Anders Högberg har sedan tidigare arbetat med människans utveckling. Genom att studera mycket gamla lämningar i Sydafrika har han försökt rekonstruera hur människan utvecklats.

– Rent anatomiskt har människan funnits i 200 000 år, men sättet som vi tänker och kommunicerar på i dag genom abstrakta och symboliska tankar har förmodligen bara funnits i 100 000 år. Jag försöker nu bredda perspektiven och tittar på hur människan kan komma att utvecklas i framtiden, säger Anders Högberg.

– Om 100 000 år kanske det inte ens är Homo sapiens som lever på jorden längre, utan det kan vara människor som tänker på ett helt annat sätt.

“Genom att förstå hur vi i dag tänker om det förflutna kan vi bättre förstå hur vi kan tänka om framtiden.”

Cornelius Holtorf

Intervjuer om framtiden

Projektet innefattar också att utreda frågan om historiemedvetenhet kontra framtidsmedvetenhet. Därför gör Anders Högberg en turné till landets länsstyrelser för att intervjua personer som jobbar med att bevara kulturmiljöer och kunskaperna om dessa: Hur tänker de kring framtiden?

Så här långt kan han konstatera att dessa institutioner som har i uppgift att förklara och bevara historien inte har någon hantering av framtidsaspekter. Däremot möter han många individer inom de här institutionerna som tänkt mycket kring frågorna.

– Det vi också ska göra är att åka till Unescos huvudkontor i Paris. De arbetar ju med våra världsarv och frågan är hur de tänker om framtiden när de

arbetar med att bevara världsarven. Det ska bli väldigt spännande, säger Cornelius Holtorf.

De nöjer sig inte med att bara låta resultatet bli en i raden av SKB-rapporter. Nej, här gäller det att väcka intresse på fler håll.

– Kärnavfallsfrågan är något konkret som vi måste hitta sätt att kommunicera kring och det är viktigt att samhället i stort och särskilt kulturarvssektorn tar till sig av den diskussionen, menar Cornelius Holtorf.

Internationell uppmärksamhet

Av den anledningen har de ägnat tid åt att åka runt på konferenser och berätta om sitt projekt. De har blivit intervjuade både i svenska och utländska medier och har knutit många nya kontakter runt om i världen. Just nu arbetar de med en bok om hur kulturarvssektorn hanterar framtidsperspektiv. I boken medverkar forskare från flera länder och kontinenter. På en konferens träffade de en av forskarna som arbetar med *The Clock of the Long Now* – Långa nuets klocka. Det är en klocka som konstrueras för att visa rätt tid i 10 000 år.

Cornelius Holtorf visar fram en keramikplatta som nyligen kom på posten från Österrike och projektet *Memory of Mankind* – Minnet av mänskligheten. Det går ut på att förvara keramikplattor med information om vår samtid i saltberget i Hallstatt, samtidigt som kopior av plattorna tillsammans med information om var saltberget ligger, sprids över världen. Cornelius Holtorf och Anders Högberg tycker initiativet är intressant, men möjligen inte hållbart i 100 000 år.

Cornelius Holtorf och Anders Högberg är intresserade av hur andra tänker kring framtiden, den här keramikplattan från Österrike är ett exempel.

Deras eget projekt ska vara klart 2014. Kvar på attgöra-listan finns, förutom en del litteraturstudier, också ett studiebesök vid USA:s slutförvar för militärt långlivat avfall i New Mexico. Sedan återstår det att analysera alla resultaten och skriva om dem.

– Klart är att frågeställningarna kommer att leva vidare efter 2014. Vi har ambitionen att sätta i gång en process inom kulturarvsstudier i stort, inte bara att jobba för SKB, eftersom den här frågan är större än så, menar Cornelius Holtorf.

Om 100 000 år
Radioaktiviteten i det använda kärnbränslet nere i förvaret är på liknande nivåer som hos naturlig uranmalm.

Om 50 000–70 000 år
En ny istid beräknas komma i Sverige.

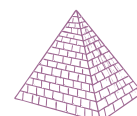
2070
Kärnbränsleförvaret är fullt utbyggt och försluts därefter.

2019
Kärnbränsleförvaret i Forsmark kan börja byggas.

1 dag
Människan surfar på nätet och använder sig av mobiltelefoner.

4 500 år sedan
Pyramiderna började byggas i Egypten.

10 000 år sedan
Människan började bruka jorden.

30 000 år sedan
Grottmålningarna i Chauvet, Frankrike, blev till.

100 000 år sedan
Homo sapiens, den moderna människan, levde i Afrika.

EN PJÄS BLIR TILL I GIMO

Text Eva Nevelius Foto Lasse Modin

Idéerna flyger i luften. Vad tycks om någon form av tidsresa? Skyltar på alla möjliga olika språk? Och kanske kan konst- eleverna tillverka ett berg med ett hänglås på. Esteteleverna på Bruksgymnasiet i Gimo är mitt uppe i arbetet med en pjäs om slutförvarsproblematiken.

Uppgiften kan kännas övermäktig. Svår att överblicka och att förstå. Inte visste de nio eleverna så mycket heller innan de fick komma till SKB i Forsmark på besök. Faktiskt nästan ingenting alls om det kärnbränsleförvar som planeras cirka 500 meter ner i urberget i deras hemkommun.

Första reaktionen var stark hos flera.

– Det var bara läskigt först. Det man inte vet någonting om är ännu läskigare, säger Frida Åhr.

Men för de flesta har den värsta rädslan lagt sig och nu börjar andra tankar ta form. De är överens om att lösningen på proble-

met inte bör skjutas på framtiden och medvetna om att avfallet finns – här och nu.

Säkert i 100 000 år

– Det är klart att det är bra att man tar hand om det. Det vore ännu värre om man inte skulle göra någonting. Att gräva ner det verkar vara det säkraste sättet men samtidigt kan man inte veta vad som händer i framtiden, säger Sanna Sanrell.

Det långa tidsperspektivet – 100 000 år – är svindlande.

– Det är svårt att tänka sig hur det ser ut om 50 år. Hur ska man då veta hur det

Både musik och bild kommer att ingå i pjäsen. Fr v stående Jessica Lindén, Sanna Sanrell, Alice Pettersson, Frida Åhr, Emma Andersson, Sara Lejon, Malin Leppänen Karlsson och Jonathan Nykvist, sittande Johanna Larsson och musiklärare Anna Backman Bister.

kommer att se ut om 100 000 år, funderar Johanna Larsson. Finns Östhammars kommun kvar? Och bor det några människor där eller har de flyttat ut i rymden till en helt annan planet?

Att föra över informationen om Kärnbränsleförvaret så långt in i framtiden blir en utmaning. Eftersom språket kommer att förändras tycker ungdomarna att det bästa är att på något sätt se till att informationen lämnas vidare från generation till generation.

– Man kan ha någon slags ceremoni. Man kanske kan kaka tårta och så berätta för alla varför man gör det. Då kanske det kan fungera, säger Malin Leppänen Karlsson.

– Det bästa är nog en tradition av något

slag, en föreställning, en musikal eller en sång som man sjunger varje år.

Svårt väcka intresse

Att information är viktigt, både i dag och i framtiden, är de också överens om. Och där hoppas de kunna dra sitt strå till stacken. Samtidigt är det svårt att väcka andra ungdomars intresse.

– Om man går på informationsmöten och hör dem prata och prata är det nog lätt att man stänger av, säger Frida Åhr.

Sedan funderar gruppen vidare över varför vi skapat ett livsfarligt avfall utan att först ha en lösning på hur man ska ta hand om det. Kanske ligger det i människans natur att inte tänka på konsekvenserna utan bara på den egna livskvaliteten för dagen.

Och varför ska det använda kärnbränslet egentligen förvaras i just Forsmark?

– Jag tycker det är en konstig plats eftersom det faktiskt är ett turistområde här på sommaren, säger Sara Lejon.

Men Emma Andersson invänder:

– Men det kan också bli så att kommunen blir känd för att det ligger just här.

De enas om att pjäsen inte ska bli någon form av propaganda, varken för eller emot. Den ska fungera som en tankeställare och bidra med bra information. Och med ett finurligt leende i mungipan säger Jonathan Nykvist:

– Vår föreställning kanske blir en klassiker – som spelas i 100 000 år.

... sagt av eleverna på estetprogrammet.

Bakgrund

Under vårterminen har de nio eleverna på estetprogrammet spånat idéer. Resultatet ska bli en färdig pjäs som spelas för allmänheten och gymnasiet i höst. Några pengar får skolan och eleverna inte men SKB står för kostnaden för ljus och ljud samt hyra av lokalerna.

Efter en stunds betänketid nappade de tre lärarna på estetprogrammet, Gunbritt Henricsson, teater, Anna Backman Bister, musik och Jens Eklund, bild, när Hanna Karlsson vid SKB:s skolverksamhet kom med idén.

– Som upplägget såg ut, där eleverna och lärarna fick konstnärlig frihet att utforma pjäsen som de ville, såg vi inga problem med att tacka ja. Vi tycker det är roligt när näringslivet knackar på skolans dörr, säger Bruksgymnasiets rektor Anna Eriksson.

Hon påpekar att det är viktigt att eleverna lär för verkligheten. Sedan tidigare har bland annat eleverna på yrkesprogrammen haft möjlighet att arbeta i "skarpt läge" med riktiga kunder.

Men hon är medveten om att kärnavfall är en fråga som väcker känslor.

– Om det är någonstans man ska ha en debatt och inte vara rädd för det är det i skolan. Men sedan är det naturligtvis också viktigt att vi känner oss fria från påtryckningar och att vi kan ge hela bilden.

Tryggt i sadeln för små ryttare

Text Kajsa Prim Foto Lasse Modin

Petter är favoriten i stallet, en liten behändig welsh mountain horse med stora, mörka ögon. Och så Tarzan. Han är lagom stor, men bits, enligt en av tjejerna. Lagerbladet har besökt Gimo ridklubb, som fyllde 40 förra året och är en av de lokala föreningar som SKB sponsrar – med säkerhetsvästar och hjälmar.

Den första ridlektionen ska strax börja. Det är en nybörjargrupp. Barnen, alla småtjejer, håller på att göra i ordning hästarna. Det borstas, kratsas hovar och kånkas sadlar och trän.

Det är tungt för så små tjejer, men bara viljan finns så går det. Och mycket vilja, mod och kraft har de här små tjejerna, särskilt om de backas upp av mamma eller pappa.

Klara Larsson, 6,5 år, ska rida Petter, och hennes storsyster Elida, 10 år, Tarzan. Hästarna står i boxarna bredvid varandra och mamma Melinda springer fram och tillbaka för att assistera. De har tur, för deras mamma kan en hel del om hästar.

– Hon hade sommarhäst när hon var liten, säger Klara och talar om att det roligaste med ridning är att rida fort, det vill säga trava när mamma springer bredvid och håller i.

Ridbana på Sandviks parkering

Gimo ridklubb startade 1972 och firade alltså 40-årsjubileum förra året. Det började med att Sandvik inredde ett stall bakom kvarnen.

– På den tiden hade vi ridbanan där Sandviks parkering ligger i dag, berättar Lisa Ekholm som sedan något år är ordförande i klubben. Det var först i slutet på 80-talet som vi byggde ridhuset med bidrag och mycket ideellt arbete.

I dag har Gimo ridklubb 135 medlemmar. Av dem är ungefär 120 aktivt ridande elever i alla åldrar. Verksamheten finansieras genom terminsavgifter och uthyrning av stallplatser till privata hästägare. Av klubbens 24 hästar är hälften privathästar.

– Det är svårt att få det att gå ihop, vi har inga pengar över till underhåll, säger Lisa Ekholm och berättar att ridhuset är

Fakta Gimo ridklubb

- Startade 1972.
- Klubben har 12 ridskolehästar och 12 privatägda hästar.
- Antalet medlemmar i år är 135 och av dem är 120 aktivt ridande elever.
- Ridskolan har kurser på tre nivåer: ridlekis (4–6 år), nybörjare (från 7 år) och juniorer (från 16 år).

SKB sponsrar cirka 20 ideella föreningar i Östhammars kommun. Inriktningen på vår sponsring är barn- och ungdomsidrott, och i viss mån kulturella evenemang. Under 2013 har vi valt att lägga lite extra fokus på idrott som oftast utövas av flickor.

FAKTA

Gimo ridklubb har kurser på alla nivåer. Vanna Visuri, 10 år (stora bilden) har ridit i några år och kan redan hoppa, medan Tindra Berglind, 5 år (lilla bilden), är precis i början av sin ridkarriär.

i stort behov av renovering och att uppehållsrummen är ganska nedgångna.

Som en fritidsgård

Ridklubben är en trygg fritidsgård för barnen och ungdomarna. Hit kommer de efter skolan, här umgås de, kelar med hästarna, ryktar, mockar och sopar. Det måste vara ordning och reda i ett stall, och det får de lära sig, men också att säkerheten går före allt.

– Det är på flera sätt nyttigt för dem att hålla på med hästarna. De får lära sig att ta ansvar och visa hänsyn både mot djuren och varandra, och att bli mer säkerhetsmedvetna, menar Lisa och betonar att klubben är öppen för alla, även killar, men de är få.

– Vi har ett fåtal killar som rider regelbundet. Några av dem har hittat hit genom Vallonskolans idrottsprogram där eleverna kan välja att rida på lektionstid.

Delad glädje

Line, 7 år, och mamma Annica Olsson står i stallgången och väntar på att hästleki ska börja. Efter ett långt riduppehåll har Annica börjat rida igen, och nu har också hennes dotter blivit "hästbiten".

– Jag hoppas att vi kan dela det här intresset, hon och jag, även när hon blir äldre. Det är fint att kunna göra något tillsammans på det här sättet.

Läs mer ►►

Det finns många islandshästar i Östhammars kommun. De här hästarna fotograferade vi på Bärby gård, strax norr om Alunda. Hunden heter Loki och är av rasen isländsk vallhund.

Hästkommunen Östhammar

När man åker runt på vägarna i Östhammars kommun ser man hästar på var och varannan gård. Två, tre eller flera. Att det är gott om hästar, det vet distriktsveterinärerna i Hökhuvud, som i dag har fler hästar som patienter än kor.

2010 fanns det enligt Jordbruksverkets statistik 489 hästar i kommunen. I hela riket sägs det att hästarna har gått om mjölkkorerna i antal, men så är det än så länge inte i vår kommun. Samma år fanns det fortfarande 2 248 mjölkkor i kommunen.

Men distriktsveterinärerna i Hökhuvud har tydligt märkt av en förändring i patientunderlaget, som i dag är mer hästar och smådjur.

– Mjölkkorna har minskat betydligt och mjölkbönderna har det tufft. Tidigare fick vi ofta rycka ut på juverinflammationer och andra uppdrag relaterade till kor, men i dag är det mer häst,

säger Thomas Sandebert, chefveterinär på stationen i Hökhuvud.

Hästar av alla slag

Vilka typer av hästar handlar det då om? Ja, enligt Thomas Sandebert, alla sorter, från shetlandspionyer, halvblod och varmblod till ardenner och nordsvenska, med väldigt många islandshästar däremellan.

Thomas Sandebert flyttade till kommunen för drygt ett och ett halvt år sedan från Skåne, där han jobbade på veterinärstationen i Flyinge, Sveriges hästcentrum nummer ett. När han jämför hästhållningen i Östhammars kommun med den i Skåne ser han skillnader.

– Generellt tycker jag att den är mer varierad här, inte så högtidlig som i Skåne, där mycket fokus ligger på tävlingsridning.

Vanliga hästakkomor

Kanske skulle man våga påstå att hästarna här hos oss får vara mer just hästar. Många går på lösdrift, eller är ute på dagarna och står i box under natten. De får gå tillsam-

mans flera stycken och kan leva ut sina flockinstinkter. Men även det kan ha en baksida.

– Ja, det får inte vara för blött och lerigt i hagen, det är inte bra för deras hovor och ben. Och hästarna måste ha tillgång till bra vindskydd, och rent, friskt vatten.

När hästarna i kommunen blir sjuka, då är det till distriktsveterinärerna man ringer. De vanligaste hästakkomorna är kolik och olika typer av sårskador, eller hosta.

– Många hästar är känsliga för damm och mögel i höet och kan utveckla hosta, men de kan faktiskt också vara pollenallergiker, berättar Thomas Sandebert.

Tips inför sommaren

Nu är det sommar och hästarna ska ut på sommarbete. Vad ska man som hästägare särskilt tänka på då?

– Att sakta vänja dem vid betet. Annars finns det risk för fång, som är en rubbning i mag- och tarmsystemet och gör att de får inflammationer i hovarna. Och så bör man så klart ”kolla masken” på dem, det är viktigt.

Thomas Sandebert, chefveterinär på Distriktsveterinärerna i Hökhuvud.

Hejdå Sigyn!

Text Eva Nevelius Foto Curt-Robert Lindqvist

En tur till Almedalen återstår, sedan har m/s Sigyn gjort sin allra sista resa i SKB:s tjänst. Med radioaktivt avfall i lasten har trotjänaren fått känna av både havets och opinionens vindar.

Läs mer på nästa uppslag ►►

Matros Bengt Hansson, Furetank Rederi, kastar loss från Simpevarps hamn när Sigyn lämnar Oskarshamn för sista gången.

När det nya transportfartyget m/s Sigrid står klart är det dags för Sigyn att dra sig tillbaka. I våras genomförde hon de sista resorna med radioaktivt avfall och i slutet av april lämnade hon hemmahamnen i Oskarshamn för sista gången.

30 år med transporter från kärnkraftverken till SKB:s anläggningar har blandats med ett och annat udda uppdrag. Efter Lillehammer-OS ville en gotländsk entreprenör hämta hem överblivna hotellmoduler till Visby. Vid ett annat tillfälle transporterades jordbruksmaskiner och sjukvårdsutrustning till Baltikum i välgörenhetssyfte. Sigyn har blivit omskriven i pressen och mött såväl arga demonstranter som glada besökare.

– Hon byggdes på ett varv i Le Havre i Frankrike 1982 och var då ett av de första specialbyggda fartygen i världen för transporter av radioaktivt avfall, berättar SKB:s förre transportchef Peter Dybeck.

Under fransk flagg

Men det var först 1985 som Sigyn började segla under svensk flagg och med en svensk

besättning genom Gotlandsbolaget. De första tre åren var det fransk flagg och fransk besättning som gällde.

På många sätt är Sigyn en framgångs-saga men det började inte så bra. Under provturen gick hon på grund.

– På väg in i Barsebäcks hamn gick hon för nära farledskanten och fick en reva i skrovet. Det hände inte mycket mer än så men det blev enorma skrivelser och en statlig haverikommission tillsattes, säger Peter Dybeck.

De lärdomar som drogs resulterade bland annat i att Sigyn fick en extra stark bogpropeller och bättre manöverförmåga.

– Sedan dess har hon fungerat otroligt bra i alla år och betytt väldigt mycket för SKB. Hon har visat att vi kan sköta transporterna av radioaktivt material på ett säkert och effektivt sätt.

Populär arbetsplats

De jämförelsevis korta resorna och avsaknaden av stress gjorde henne till en populär arbetsplats. Lennart Ericsson som bor en mil från Simpevarps hamn mönstrade på 1985. Trots att han hade

många år till sjöss bakom sig var det en ny värld som väntade.

– Vi gick kurser både till höger och till vänster. Det var kurser i strålskydd, och det var brandkurser både i land och ombord. Inget lämnades åt slumpen. Vi åkte till och med till Chalmers och fick köra Sigyn i simulator. I dag finns sådana där program i varenda dator och mobiltelefon men då var det märkvärdigt. Till en början väckte Sigyn mycket uppmärksamhet på sina resor och det hände

Lennart Ericsson jobbade 27 år som överstyrman på Sigyn.

Foto: Curt-Robert Lindqvist

att man möttes av demonstranter både i vattnet och på land.

– Men hysterin lade sig med tiden. Vi körde våra normala transporter och motståndet svalnade. En gång kom Greenpeace till och med ombord på öppna havet för att fika, berättar Lennart.

Utställningar ombord

En annan som minns hur opinionens vindar svängde är förre befälhavaren Jarn Josefson. De många turnéerna sommartid med utställningar för all-

mänheten var en starkt bidragande orsak till det.

– Från att vi knappt hade vågat gå in i Stockholm på 1980-talet hade vi plötsligt 500 personer på besök ombord som åt stekt sill och potatismos i lastrummet mitt i huvudstaden.

Jarn Josefson gjorde 23 år som befälhavare på Sigyn. För Lennart Ericsson blev det 27 år som överstyrman innan han valde att gå i land för gott.

SKB:s nya transportfartyg, m/s Sigrid, får en ny generation sjömän ta över.

Vad händer nu?

SKB kommer att behålla Sigyn tills man ser att allt fungerar som det är tänkt med det nya transportfartyget, m/s Sigrid. Sigyn ligger nu vid kaj på Donsö i Göteborgs södra skärgård (säte för Furetank Rederi AB som sköter driften sedan två år tillbaka). Hon kommer att vara beredd att rycka ut vid behov ett tag in på hösten. Därefter kommer SKB att försöka hitta en köpare till Sigyn.

Välkommen Sigrid!

Det har dröjt men snart kommer hon. Efter att ha tagit sig genom Donau, Svarta havet och Medelhavet styr Sigrid norrut och anländer till Sverige under sommaren. Till hösten ska SKB:s nya transportfartyg träda i tjänst.

Resan från varvet i Galati i Rumänien där Sigrid byggts hem till Sverige tar ungefär tre veckor och är cirka 4 000 sjömil lång. Det blir samtidigt ett bra tillfälle för den ordinarie besättningen från Sigyn att lära känna det nya fartyget. Som läromästare har de bland annat Håkan Mildh som varit platschef på SKB:s kontor vid varvet i Galati i Rumänien. Han kan Sigrid innan och utan och kommer att följa med på färden.

– Det är klart att det blir väldigt spännande att få hem henne. Det har varit ett intensivt projekt med många olika parter inblandade och väldigt mycket jobb, säger Jenny Holmström, SKB:s projektledare för fartygsbygget som gjort otaliga resor till Rumänien sedan hösten 2011.

Precis som sin föregångare, Sigyn, kommer Sigrid att ha Oskarshamn som sin hemmahamn. Planen är att hon ska kunna visas upp för allmänheten i både Forsmark och Oskarshamn till hösten.

Foto: Eva Nevelius

Hon döper Sigrid

Efter att Sigrid anlänt till Sverige ska hon döpas officiellt. Exakt när, var och hur det kommer att ske är inte klart ännu. Men vem som får den äran är redan bestämt. Det blir Östhammars kommunalråd Margareta Widén Berggren.

”Det ska vara en stark kvinna som döper en annan stark kvinna.” Så löd motiveringen när Margareta Widén Berggren blev tillfrågad om att förrätta dopet av m/s Sigrid.

Överrumplad blev hon, förvånad och väldigt hedrad.

– Det känns fantastiskt. Ett båthus har jag döpt tidigare men aldrig en båt. Men skärgården, vattnet och båtar är något som hänger ihop med mig och kommunen. Dessutom har jag jobbat med de här frågorna hela tiden. Att få döpa Sigrid nu känns både spännande, kul och ärofyllt.

Hur ser du på att SKB valt att bygga ett nytt transportfartyg?

– Jag ser Sigrid som en av de främsta säkerhets- och miljöåtgångarna som gjorts på senare tid. Jag tycker det är fördömligt att man har gjort den här satsningen och det är något som många som fraktar farligt gods till havs borde ta efter.

Kommer du att klara av att krossa champagneflaskan nu?

– Ja, jag är stark. Det är inga problem. Men sedan är det klart att det alltid är lite pirrigt när man ska håll tal och så. Jag har redan börjat fundera på vad jag ska säga. Det måste vara något kort och koncist men ändå kärnfullt.

*» När man cyklar i skogen
kräver det ett otroligt fokus.
Du gör hela tiden vägval.«*

På två hjul i skogen

Text Eva Nevelius Foto Lasse Modin

I många år hade Tomas Tollin, från Östhammar, hastighetsrekordet i Roslagsloppet. Han är en person som det går undan för, både på jobbet och på fritiden. Men numera går det oftare undan i skogen än på havet – och båten har fått byta plats med cykeln.

För en tid sedan blev Tomas Tollin ansvarig för samordningen av alla IT- och informationssystem vid SKB i Forsmark. Närmast kommer han från en tjänst vid Sandvik Coromant i Gimo.

Men hela tiden har det också funnits ett rikt liv vid sidan av. Längre handlade det mycket om båtracing. Han har bland annat kört Roslagsloppet 20 gånger och stått som segrare vid två tillfällen.

Men för ungefär tio år sedan lade du av. Varför?

– Det blev lite för mycket till sist. Inte tävlandet i sig men allt slit runt omkring, alla timmar man var tvungen att lägga ned. På slutet blev det väldigt intensivt. I ett par år åkte jag nästan som proffs från april månad till oktober samtidigt som jag hade familj.

I stället har du börjat med mountainbike. Vad är tjustringen med det?

– Jag gillar naturen och varje träningspass blir lite av en upplevelse. Jag kan titta på kartan och undra: Vart tar den där stigen vägen egentligen? Sedan är det bara att ta cykeln och ge sig av. När man cyklar i skogen kräver det ett otroligt fokus. Du gör hela tiden vägval och måste vara enormt koncentrerad. Men mest handlar det om välbefinnande. Jag mår bra av cyklingen, man blir uthållig och det är fruktansvärt konditionskrävande.

Du tävlar en hel del också, eller hur?

– Ja, det var inte syftet egentligen men det har blivit så. Det är roligt att se nya platser och träffa nya människor. Jag har kört Cykelvasan (Vasaloppet fast på cykel) två gånger bland annat. Jag tränar oftast tre gånger i veckan och det brukar bli tre och

en halv till fem mil varje gång. Det största problemet här i Östhammar är att det inte finns några backar. Det är svårt att träna backträning.

I oktober förra året reste du till Vietnam och cyklade mountainbike också. Berätta!

– En av killarna jag brukar cykla med hittade en resa på nätet, tio dagar extrem mountainbikecykling i norra Vietnam. Vi cyklade långt uppe i bergen till små byar utan ordentlig vägförbindelse. Det högsta berget vi tog oss över var 2 700 meter över havet och många av barnen vi träffade hade aldrig sett en västerlänning förut. De stängde skolorna för att de skulle kunna komma och titta på oss när vi dök upp.

Om Tomas

Namn: Tomas Tollin.

Född: I Norrtälje men flyttade till Östhammar som tonåring och har blivit kvar.

Ålder: 52 år.

Bor: I villa på Gammelhusgatan i Östhammar.

Yrke: Jobbar med samordning av IT- och informationssystem på SKB.

Familj: Fru Ann-Katrine (kallas för Lillan). Två egna barn. Adam som är 18 år och går på IT-gymnasiet i Uppsala. Ida, som har fyllt 25 år, och är utbildad industridesigner.

Intressen: Sjön och naturen. Promenera med hunden. Är tokig i att grilla och deltar i ett matlag som på senare år bytt namn från Grabbarna i köket till Gubbarna i köket.

Motto: Ingenting är omöjligt, som Gunde Svan brukar säga. "Allt är mentalt. Det går alltid att tänja på gränserna."

FAKTA

Fotnot: Hastighetsrekordet i Roslagsloppet satte Tomas Tollin 1999 tillsammans med Mikael Frodé från Vaxholm. De höll en hastighet på 80,06 knop i snitt (cirka 148 km/h) på sträckan Stockholm–Öregrund.

Esbjörn Andersson, Håkan A Pettersson och Kajsa Prim seglar en C55, den båttyp som kommer att användas vid SKB Match Race Cup.

Dags för kappsegling

Text Eva Nevelius Foto Lasse Modin

Finns det någon bättre sommaraktivitet än att sitta på klipporna i Öregrund och titta på segelbåtar? Att segla själv möjligen. För en tid sedan gick SKB Nu i borgen för inköp av en tävlingsbåt åt Öregrunds båtklubb. Nu rustar man för kappsegling – SKB Match Race Cup.

Öregrund är – och har alltid varit – en seglarstad. Genom århundradena har dåtidens segelskutor ersatts av fritidsseglare från både när och fjärran.

Men på kappseglingsfronten har det varit lite lugnare på senare år. I början av 2000-talet lades ortens stora kappsegling

runt Gräsö ner och fick aldrig någon riktig efterföljare. Torbjörn Weinestål, aktiv i båtklubben, kallar det för ett generationsskifte bland seglarna. Nu vill han väcka liv i det slumrande intresset för sporten igen.

– Öregrund har ganska unika möjligheter för kappseglingar. Det är bra faciliteter, bra seglingsvatten och väldigt lättillgängligt. Dessutom finns det fantastiska möjligheter för publiken att komma nära seglingarna.

Flera olika heat

Med hjälp av ett borgensåtagande på 50 000 kronor från SKB Nu (den sammanlagda investeringen låg på 100 000 kronor) har Öregrunds båtklubb köpt in en fem meter lång kölad båt med jollekänsla, en så kallad C55. Tanken är att båten bland annat ska användas vid företagsseglingar.

SKB Match Race Cup som hålls 9 augusti är ett första försök. Till tävlingen har företag med verksamhet i Östhammars kommun bjudits in. Sammanlagt kommer

tre båtar att användas, nio lag har möjlighet att delta och det blir flera olika heat på runt 30–40 minuter vardera. Match race beskrivs ibland som seglingens 100-meterslopp och banan läggs förmodligen från piren i Öregrund ut mot Gräsö.

Perfekt att titta på för den som vill ta med picknickkorgen och sitta på kajen eller på klipporna i Öregrund.

– Åskådarna kommer att kunna följa hela racet från början till slut. Det går fort och det är spännande, säger Torbjörn Weinestål.

”Liten och kvick”

En onsdag i slutet av maj får vi en föraning om hur det skulle kunna se ut. Håkan A Pettersson, van tävlingsseglare, tar med Esbjörn Andersson och Kajsa Prim som prövar på båttypen för första gången ut på havet. Trots att det bara blåser några ynka sekundmeter glider de snabbt och smidigt fram över vattnet.

– Det här var otroligt häftigt. Båten är så liten och så kvick, säger Esbjörn efter turen.

Carina Roos och Micaela Zackrisson arrangerar höstens jobb- och bomässor på uppdrag av SKB Nu och Östhammars kommun.

Medvind för bomässor

Text och foto Eva Nevelius

Östhammars kommun har fantastiska boendemiljöer. Nära till havet, nära till kulturhistorien och storstaden på lagom avstånd. Ändå vill inflyttningen inte riktigt ta fart. Det gör höstens tre jobb- och bomässor ett försök att ändra på.

Mässorna arrangeras av Gimo IF idrotts-turism på uppdrag av SKB Nu och Östhammars kommun. Micaela Zackrisson, egenföretagare från Gimo, håller i trådarna tillsammans med Carina Roos, bosatt i Skian utanför Östhammar. Micaela arrangerade en mäsja redan förra året på Bruks-gymnasiet i Gimo. Men den här gången är tanken att nå ut till både Uppsala- och Gävleborna.

– Den första mässan hålls 7 september utanför resecentrum i Uppsala. Den andra på Stora torget i Gävle 14 september. Sedan kommer vi också att komma till Forsmarks kärnkraftverk för att prata med dem som jobbar där men pendlar in till Östhammars kommun, berättar Micaela.

Förmedla en känsla

Kommunens stora arbetsgivare: Sandvik, Forsmarks Kraftgrupp, SKB, Östhammars kommun, Jaco och Dannemora mineral, men även Credentia (som planerar att bygga bostäder i Östhammar), Östham-

marshem och lokala mäklare kommer att vara representerade.

– Vi vill förmedla en känsla av Östhammar som en kommun som har vind i seglen. Det är ganska unikt att det kommer att finnas så mycket jobb att erbjuda de närmaste åren. Vi vill visa på den framtidstro som finns och de stora möjligheterna när det gäller att hitta billigt och bra boende nära naturen, säger Micaela.

Tillgång till arbetskraft

Ytterst handlar det om att se till att det finns tillräckligt många som kan jobba i kommunen i framtiden.

– Tillgången till kompetent arbetskraft är en flaskhals för tillväxt. Vi har ett behov av arbetskraft till våra företag och till framtida vård och omsorg. Om arbetskraften dessutom bor i kommunen ökar skatteunderlaget och den lokala handeln gynnas, säger Jörgen Lönnies, affärsutvecklare på SKB Nu om varför man valt att göra den här satsningen.

Så bor vi

Mer än två tredjedelar av kommunens cirka 21 000 invånare bor i privatägt småhus. En tredjedel i lägenhet, oftast hyresrätt. Sammanlagt räknar man med att cirka 2 000 personer pendlar till arbetsplatser i kommunen men bor på annan ort. I samband med höstens bomässor kommer en tidning vid namn Medvind att tas fram. Den ska även delas ut till busspendlarna som är potentiella inflyttare.

Hur bor du och trivs du där du bor?

Linda Lindqvist, 40 år, Österbybruk

– Jag bor i hyreslägenhet i Österbybruk och trivs jättebra. Det är lugnt och skönt och fina omgivningar. Jag har bott här förut när jag var liten. För två år sedan flyttade jag tillbaka igen och det känns som om jag har kommit hem.

Jenny Sporrón, 36 år, Gimo

– Jag bor i villa i Gimo. Det trivs jag jättebra med eftersom jag jobbar här också och har nära till allt, jobb, dagis och så vidare. Allt jag behöver finns här. Och skulle det inte finnas här så är det inte långt till Uppsala.

Lucas Lundstedt, 12 år, Skoby

– Jag bor i Skoby i Östhammars kommun, i hus ute på landet. Det är bra, jag brukar cykla där. Jag tycker om att vara utomhus och vi har stor tomt också.

Det här är SKB Nu

Som en del av mervärdesavtalet har SKB bildat dotterbolaget SKB Näringslivsutveckling AB. SKB Nu verkar för att utveckla näringslivet i Östhammars kommun och skapa långsiktiga och varaktiga arbetstillfällen. Detta

görs på två sätt, dels genom affärsutveckling, dels genom borgensåtaganden. SKB Nu stöttar företag med lokal förankring och utvecklingsmöjligheter. Affärsutvecklare på SKB Nu i Östhammar är Jörgen Lönnies, 073-087 63 55, jorgen.lonnies@skb.se, www.skbn.se.

SKB Näringslivsutveckling AB

NÅGRA RADER OM ■■■

... **isvintern** som slog rekord i Forsmark. I marsnumret av Lagerbladet berättade vi att sedan SKB började sina mätningar 2002 har isen som längst legat till 24 april. I år släppte isen sitt grepp först 25 april i havsviken och i Eckarfjärden 29 april. Allt enligt Bert-Ove Vidmark på SKB i Forsmark som gör mätningarna.

... **före detta Stadshotellet** i Östhammar som slutligen förvandlades till SKB:s Östhammarskontor 18 juni i år. När det här skrivs pågår fortfarande renoveringen och förberedelserna inför den officiella invigningen som planerades ske den dagen för fullt.

Under sommaren flyttar vi in allt eftersom. Till hösten planerar vi också ett öppet hus för Östhammarsborna och alla andra intresserade. Tid och datum måste vi dock få återkomma till när den värsta flyttruschen har lagt sig.

Foto Lasse Modin

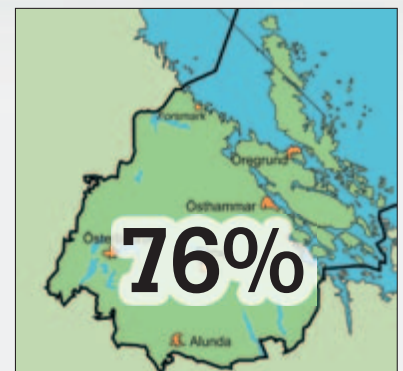
... **kungligt besök** på SFR 3 maj i år. Kungen och drottningen anlände till Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR, i Forsmark med helikopter. Efter besöket under jord blev det lunch på Forsmarks herrgård med speciellt inbjudna innan Eriksgatan fortsatte med besök i både Östhammar och Öregrund. På SKB var det Linda Bergman som fick guida kungaparet. En uppgift som hon beskrev som "vilket besök som helst" men samtidigt speciellt.

... **fortsatt starkt stöd.** För elfte året i rad har SKB låtit genomföra en opinionsundersökning om Östhammarsbornas syn på SKB och kärnavfallsfrågan. Till vår glädje har vi fortsatt ett högt förtroende i kommunen. 73 procent av de 890 intervjuade har ett ganska eller mycket stort förtroende för SKB. 76 procent är positivt inställda till att vi vill bygga Kärnbränsleförvaret i Forsmark. Där har dock siffran sjunkit något sedan förra årets undersökning, då 82 procent svarade att de var för eller helt för.

En ny fråga i år var vilken betydelse man tror att SKB:s lokala och regionala utvecklingsinsatser, till exempel utbyggnad av väg 288 och utbildningsinsatser, kommer att ha för den framtida utvecklingen av kommunen. Där svarar 85 procent att de tror att satsningarna kommer att ha ganska eller mycket stor betydelse. En annan fråga som var ny för i år var om man känner till vårt dotterbolag SKB Näringslivsutveckling. Det gjorde 32 procent av de tillfrågade.

73 procent tycker att vi som lever nu ska lösa frågan med den långsiktiga förvaringen av det använda kärnbränslet, och inte överlåta ansvaret på kommande generationer. Motsvarande siffra förra året var 78 procent. Och på frågan hur man helst vill få information om SKB:s verksamhet svarar 57 procent att de vill få den via Lagerbladet. 36 procent föredrar att bli informerade via tv, radio och tidningar och cirka 25 procent går helst på informationsmöten eller besöker våra anläggningar.

Undersökningen genomfördes av Novus under perioden 9 april till 6 maj. Vi tackar alla som tog sig tid att svara på frågorna.

76 procent är för eller helt för etableringen av ett kärnbränsleförvar i Forsmark.

SKB

Svensk Kärnbränslehantering AB

”När jag var liten kunde jag inte förstå att inte alla barn visste vad dagordning och stadgar var för något.”

Alice Bah Kuhnke, hållbarhetschef på teknikonsultföretaget ÅF, berättade på en av vårens temakvällar om sin uppväxt i Föreningssverige.

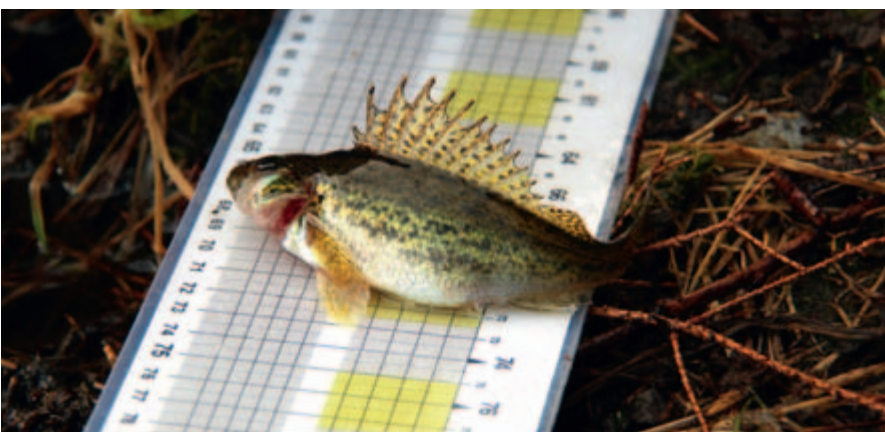

... sommarens stipendiater. I år var det tre studenter vid Bruksgymnasiet i Gimo som fick stipendier ur den fond som SKB bidrar med pengar till. Emilie Cordoba och Amanda Lamell fick stipendiet för ”föredömligt ansvarstagande och ledarskap, utmärkta idrottsprestationer och goda studieresultat”. För Niclas Ahlbom gällde samma motivering men i stället för idrott har han ägnat sig åt musik. De tre eleverna får 2 000 kronor vardera.

... artisten Miss Li som är ett av Östhammars Musikveckas dragplåster i sommar. Miss Li, som fick en ordentlig skjuts av tv-programmet *Så mycket bättre* uppträder på Krutudden i Östhammar fredag 5 juli kl 20. Det här är fjärde året som SKB sponsrar Östhammars Musikvecka för att det ska vara möjligt att satsa på en konsert med en mer känd artist. Även Yohio, en favorit bland många yngre, kommer till musikveckan i sommar. Han uppträder i Öregrund torsdag 4 juli kl 19.

... att Hotell Gamla Järnhandeln i Norrskedika som vi berättade om i Lagerbladet hösten 2012 nu har öppnat. En av de första riktigt varma kvällarna i maj var det invigningsfest med underhållning. Kommunrådet Jacob Spangenberg sjöng 60-talssånger ackompanjerad av Staffan Eriksson, som driver loppisen Pepparkaksfabriken mittemot. Lite senare på kvällen spelade Eriksson & En Liten Orkester.

... att det räknades fisk vid sammanlagt fem tillfällen i våras i de små bäckarna mellan Bolundsfjärden och Norra Bassängen samt Bolundsfjärden och Puttan i Forsmark. Allt inom ramen för en fiskvandningsstudie som Kustlaboratoriet i Öregrund utförde åt SKB. Målsättningen var att få en uppfattning om hur viktiga sjöarna är som lekogränder för fisk som vandrar upp från havet för att fortplanta sig.

I sommar kommer SKB att genomföra en betydligt större fiskstudie. Då ska biomassorna i Eckarfjärden och Fiskarfjärden skattas, det vill säga man ska ta reda på hur mycket fisk det faktiskt finns där. Även vid det tillfället kommer Kustlaboratoriet att anlitas.

Räkna ballonger och vinn!

I år fyller Lagerbladet i dess nuvarande form tio år. Räkna ballongerna i det här numret av Lagerbladet så kan du vinna ett fint pris av oss. Och du, glöm inte att räkna ballongerna på den här sidan också.

E-posta till lagerbladet@skb.se eller skicka ditt svar till Svensk Kärnbränslehantering AB, Eva Nevelius, Norra Tullportsgatan 3, 742 31 Östhammar. Senast 15 september vill vi ha ditt svar.

Sjöboden – andra sommaren

Sommaren 2012 invigde SKB i Forsmark en ny mötesplats, sjöboden Skonaren i Öregrundshamn. Nu återkommer vi för ytterligare en sommar i sjöboden.

Till sjöboden Skonaren i Öregrund kan du komma för att få veta mer om planerna på ett kärnbränsleförvar i urberget i Forsmark. Men du kan också få information om vårt nya transportfartyg m/s Sigrid och se filmer från vårt klimatprojekt på Grönland.

Förra sommaren besökte 4 000 personer oss i sjöboden i Öregrund. Vi hoppas naturligtvis på lika många, eller fler, intressanta samtal och möten i sommar.

Precis som förra sommaren kan du även köpa boken *Det förflutnas framtid* där vi berättar om sjöboden och Öregrundshamnens historia. Pengarna från försäljningen går oavkortat till sjöräddningen i Öregrund.

Öppet till och med 18 augusti: vardagar kl 11–18, helger kl 11–17.

Välkommen!

Foto: Lasse Modin

Besök förvaret under havet

Vill du åka med på en tur till kärnkraftverket, det historiska bruket och Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR? Kom på ett besök till Forsmark i sommar.

SFR är det slutförvar för låg- och medelaktivt avfall som redan finns i Forsmark. Det ligger 50 meter ner under havsbotten i Öregrundsgrepen och är ett spännande och intressant besöksmål. På turerna som utgår från turistinformationen i Forsmarks bruk passerar du även förbi kärnkraftverket, besöker den gamla bruksmiljön samt Biotestsjön.

Turerna är gratis men om du vill försäkra dig om en plats är det bäst att boka i förväg. På www.visitforsmark.se finns mer information och möjlighet att boka. Telefonnumret till turistinformationen är 0173-500 15.

Tider (SFR ingår ej i helgturerna):

Till och med 11 augusti
Bussturer vardagar kl 11, 13 och 15,
helger kl 13
12 augusti–8 september
Bussturer varje dag kl 13

Foto: Lasse Modin